

224 november 1 1934
Ara 4 lej

NYELV-ÉRTÉKELŐ SZAK
NYELV-ES NYELV-
Közlöny, St. Baron
K. P. (Brassai-utca) 10.
Nyelvtan: Szerkesztős
és kiadóhivatal — 977
St. N. Sz. — 553
Kéziratok kizárólag a
szerkesztőséghez cím-
zendők kéziratosokat nem
dunk vissza.

W KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRAK
Romániában
Egész évre — — 850
Félévre — — 460
Negyedévre — — 240
Egy hónapra — — 85
Egy szám ára pályaud-
varon és vidéken is 4 lei
Bukarestben — 5—
Csehszlovákiában
Egy hónapra — ck 35—
Egy szám — 1-50

1934 november 1 Szombat | Cinj-Kolozsvár * VII. évfolyam * 244. szám | 5685. Marchesvan 4

A Foreign Office bosszúja

Ne széplítsük a dolgot. Az angol választások eredménye, ha nem is végzetes, de mindenképpen fájdalmas csatavesztése az európai demokráciának. Ha Macdonald ki is jelenti, hogy a munkáspárt büszke lehet a választási eredményekre, mert egy évvel ezelőtt még álmodni sem mert volna ennyi szavazatról, mi mégis nagyon jól tudjuk, hogy keserű most a szájaze Angliában és Európában minden igazi demokratának. Mi volt az oka annak, hogy az angol munkáspárt tizhónapos pártatlan eredményes és történelmi jelentőségű kormányzása után nem bírta a választók többségének bizalmát a maga számára megnyerni. Mivel magyarázható, hogy Macdonald, aki következetes pacifista politikájával visszaadta Európának a tíz év óta áhitott békét, aki nyugópontra juttatta a háboru utáni Európa rákfenéjét, a jóvátételi kérdést, aki új célokat és új lehetőségeket tárt fel az angol világpolitika horizontján, alig tíz hónapos kormányzás után kénytelen eltávozni helyéről, hogy átadja helyét annak a pártnak, amelynek világszemlélete éppen az ellenkező végleten mozog.

A tömeglélektan alaps ismerete szükséges ahhoz, hogy az angol politikai párfordulás lényegét megérthessük. Mint befolyásoló, de távolról sem döntő momentum, kétségteletlenül közrejátszott az az elv is, amit az államiéletben általában *politikai váltómezőgazdaságnak* neveznek. Nincs ez a kormányzati rendszer, amely programját és ígéreteit száz százalékban meg tudná valósítani, és ez az oka annak, hogy a tömegek tulajdonképpen minden kormányban és minden pártban csalódnak. Ez a csalódás juttatja a következő választásnál a dalra az ellenzéki pártot, amely a kritika kéryelmes páholyában ülve, nyugodtan appellálhat a választók bizalmára. Hiszen ő nem felelős semmiért. Ha a politikai életet elvi szempontok egyáltalán nem befolyásolják, akkor is felváltanak egymást a kormányok és pártok, egyszerűen azért, mert a tömeg az új párttól és új kormánytól mindig valami újat és többet vár, mint attól a kormánytól, amelynek műödését már ismeri. A tömegeknek ez a változásokat kedvelő hajlama bizonyára az angol választásoknál is megnyilvánult. A munkáspárt optimista elemei már hangoztatják is, hogy a konzervatívok mostani győzelme a legbiztosabb garanciaja annak, hogy a következő rezsim-változásnál szükségszerűleg a munkáspárt kerül uralomra, minthogy a harmadik nagy angol párt, a liberális, ugyszólván teljesen megsemmisült és szemelláthatólag elvesztette lételemét. A két-párt szisztéma visszatérése mindenestre meghöngyíti majd a munkáspártnak egy bizonyos türelmi idő után a hatalom megszerzését.

A mostani választási vereség legfőbb és döntő oka azonban a Macdonald-kormány orosz politikája volt. Az orosz-angol szerződés forszírozása miatt vesztette el a kormány a liberálisok támogatását, amely nélkül a parlamentben helyzete tarthatatlanná vált. A közismert Campbell-füg csak az a narancshéj volt, amelyen Macdonald elcsuszott. Az egész választási harc az orosz probléma dominálta s a polgári pártok mesterien tudták kihasználni a konzervativságra hajló angol tömegeknek a forradalomtól való irtózatát és felkelteni a magántulajdon megszüntetésétől való félelmet. Pedig a munkáspárt részéről egyik veszedelem sem fenyegette Angliát. Köztudomású dolog, hogy a Labour Party tulajdonképpen nem is kifejezett munkáspárti és nem tartozik egyik munkáspárti nemzetiséghez sem. A Labour Party különböző társadalmi csoportok politikai tömörülése, melyben a túlnyomó többséget a radikális polgári felelősség képviseli. A Fabian Society,

Abszolút többséget kaptak az angol konzervatívok

Emelkednek a papírok a londoni tőzsdén

(London, október 30. Az Új Kelet tudósító-jától.) Az angol választások eredményei a következőkben foglalhatók össze. *Megválasztottak 400 konzervatív, 151 munkáspárti, 49 liberális, 13 pártönkivüli és 1 kommunista képviselőt. Ezzel tehát a konzervatív párt abszolút többséghez jutott, úgy hogy nyomban a parlamenti ülése után átveheti a kormányzati a munkáspárttól. A konzervatívok mandátumszaporulata 144, míg a liberálisok vesztesége 110, a munkáspártié pedig 42.*

A választások eredményének hatása alatt a londoni tőzsde megjavult. Különösen fel-tűnő az indiai papírok emelkedése, mert a nagy tőkés körök azt remélik, hogy Baldwin Indiában rendet fog teremteni. Macdonald a

amely szintén egyik, még pedig a legsúlyosabb alkotó része a Labour Party-nak, a haladó szellemű intellektuelek egyesülete. A kormány orosz politikája azonban meghöngyítette a konzervatívok agitációját és lehetővé tette a tömegek legújabb és leghöngyösebb indulatának felkeltését.

Az így teremtett atmoszférába csapott le mint bomba az ismert Zinovjev-levél, amely korunk legraffináltabb, de egyben leggyalázatosabb politikai trükkje volt. Ma már szinte biztosra vehető, hogy a Zinovjev-levél közönséges hamisítvány, amelyet a konzervatív párt zseniális ügyességgel alig néhány nappal a választások előtt dobott a közvélemény elé s amely a munkáskormányt a kegyelemdőfést megadta. Egy hallatlan crvtemadás volt ez a Macdonald-kormány ellen, amelynek etikai vonatkozásai semmivel sem állnak fölőtte a közönséges urnalepésnek. És hogy ez a politikai trükk sikerülhetett, annak köszönhető, hogy a Downingstreeti külügyi hivatal tisztviselői összejeztették a konzervatívokkal Macdonald ellen. *A Foreign Office egyszerűen elárulta főnökét.*

Ezen nem is kell csodálkozni. Az angol külügyminisztérium tisztviselői karában a legmagasabb arisztokrácia tagjai ülnek, akiknek egyáltalán nem volt inyükré az új rezsim. Még emlékeztetes, milyen konsternációt keltett a tisztviselők között, amikor Macdonald a kormányra lépése utáni napon reggel kilenc órakor megjelent a minisztériumban és ott egy lelkét sem talált, mert a tisztviselők urak meg voltak szokva, hogy tizenegy-tizenkét óra felé szállingóznak be a hivatalba. Az előkelő konzervatív és liberális kormányok alatt ez így volt szokásban. Macdonald munkára és fegyelemre szorította a tisztviselőket és csak természetesen, hogy ezek az első kínálózó alkalommal fellázadtak ellene. Hasonló eset történt a párisi Quai d'Orsay is. Herriot kormányralépése után, az emlékeztetes cseppel meghevő-affér kapcsán, amikor a francia külügyminisztérium tisztviselői ugyancsak elárulták Herriot-t. Herriot azonban alaps tisztogatást végzett a tisztviselők között, úgy, hogy ma már használatos veszedelemtől nem kell tartania.

A Zinovjev-levél, eltekintve attól a kínos és rettegést élesztő hatástól, amelyet a választókra gyakorolt, azt is megmutatta, hogy Macdonald mennyire járatlan az európai diplomácia boszorkánykonyhájában. A levéllel kapcsolatban a munkáskormány a bakklövésnek egész sorozatát követte el, úgy, hogy maga a párt is komikus helyzetbe került. Ettől pedig az Isten örizzen Angliában, különösen választások előtt.

Nem his mértékben járult hozzá a munkáspárt vereségéhez az sem, hogy a konzervatívoknak sikerült a választók nyolevan százalékát mozgósítani. A legutóbbi választásokon átlag csak hatvan százaléka a szavazóknak adta

választás eredményeinek nyilvánosságra jutása után kijelentette, hogy a munkáspárt büszke lehet a választási eredményekre, mert annyi szavazatot szedett össze, amennyiről egy évvel ezelőtt még álmodni sem mert.

Baldwin táviratot küldött választóinak, amelyben kifejté, hogy a választások igazolják az angol közönség józanságába vetett bizalmát. Az összes lapok megegyeznek abban, hogy a munkáspárt vereségének az oka első sorban az orosz kérdés, másodsorban a munkanélküliek olcsóbb élemezésére tett megvalósítatlan ígéret. A közvéleményben a legnagyobb feltűnést a liberális párt megsemmisítő veresége keltette. A liberális lapok biznak a liberálisizmus felámadásában, a lesújtó vereség ellenére is.

le szavazatát, vagyis a politikailag semleges és közönyös polgári elemek nem vettek részt benne. Most azonban a kommunistaellenes harci riszóval sikerült megmozgatni ezeket a semlegeseket és közönyöket is, akik a Zinovjev-levéllel falra festett ördögben legszemélyesebb érdekeiket, a magántulajdonukat látták veszélyeztetve.

Igy hát Angliában a rövid munkáspárti intermezzo után ismét a konzervatívok veszik át a hatalmat. Nem kell attól tartani, hogy a konzervatívok forradalmi módon fognak mindent visszacsinálni, amit Macdonald alkotott. Az angol-orosz szerződés talán kutba esik (bár ez sem bizonyos), de a munkáskormány többi eredményeinek gyümölcsét minden lelkiismeret-furdalás nélkül fogják elfegyvesztani a konzervatívok. Macdonald nagy alkotása: a londoni egyezmény változatlanul érvényben marad, mert valószínűtlen, hogy a konzervatív kormány, amelynek Távol- és Közkeleten és a többi gyarmaton annyi nehézségekkel kell majd megküzdnie, nyílt konfliktusba fog bocsátkozni Franciaországgal. Változások főként a gyarmatpolitikában lesznek, ahol Macdonald megértő törekvéseivel szemben ismét az „erős kéz” politikája fogja átvenni a vezetést. Lehet, hogy az angol világhatalmi politika szempontjából ez hasznos lesz, de lehetséges az is, hogy tragikus összeomláshoz fog vezetni. Annyi bizonyos, hogy a munkáskormány mostani bukása révén sok kellemetlen és ferde helyzetből szabadult meg a gyarmatpolitikával kapcsolatban.

A jobboldali polgári pártok e pillanatban osztatlan örömmel üdvözlik a konzervatívok diadalát. Mi, akik a haladó polgári eszme hívei vagyunk, azt hisszük, hogy a küszöbön álló angol konzervatív uralom újabb bizonyosságot fog szolgáltatni az angol népek és Európának, hogy a politikai szélsőségek között való ingalépésben felmorzsolódik a népek energiája és a társadalmi béke a felborulás örökös veszedelmének van kitéve. Az inga lengésének meg kell szűnnie végre és el kell foglalnia azt a természetes középpont, nyugalmi állapotát, amely nélkül soha sem állhat helyre a népek és társadalmi osztályok békeje.

— Vandál garázdálkodások egy bécsi képkiallításán. Bécsből jelentik: Vandál módon rongáltak meg két bécsi képkiallításán festményeket. A Seccissio kiállításon Beckmann festőnek egyik képét késsel végighasították, egy másik kiállításon pedig, amelyet az ugynevezett Neue Galerie-ben rendeztek, Kokoschka festőnek egyik festményét sértették meg késsel. Valószínű, hogy mind a két merényletet ugyanaz az ember követte el, aki valószínűleg ellensége a modern festészeti irányzatnak és nemtetszésének ilyen brutális módon adott kifejezést.

A párisi „Odeon-Theatre“-tól a margittai kolduskunyhóig

Egy koldusbotra jutott művészpár életének története. Művész-klubok a vidéki élet távlatában. Meghalt Zombory Jenő, a romantikus muftsázad utolsó mohikánja

(Margitta, október 31. Az Uj Kelet tudósítójától.) Margittán f. hó 15-én egy kedves emléktörteget temettek. A gyászokcsit, melybe az egyik jólelkű szomszéd fuvaros adott két gabót kölcsön, senki sem kísérté ki a temetőbe. Az ólmos öszi ég a sir előtt rájött a zord körülmények között elköltözött halandó koponyájára néhány esőcsepp, megsiratta a halottat, a temető mellett elhaladó járókelők összenéztek, aztán pillanat alatt kikergettek agyukból a mulandóság gondolatát és ment ki-ki a maga dolgára tovább.

Álmos, az élet monoton hétköznapiját jelképező októberi napon Margittán minden kísértő nélkül vittek ki egy koporsót a temetőbe s még csak egy riporter sem akadt, akit érdekelt volna a szokatlan temetés. Az erdélyi sajtó néma volt, nem érdekelte, hogy meghalt a margittaiak „Zombory Jenő bácsi“-ja.

Kulturpletykák az aljegyző pécsettje alatt

Zombory Jenő tanár volt. Azok közé tartozott, akikre nézve átok a művészi hivatás, méreg, melyet azért öntött egyes halandók vérébe a gondviselés, hogy életüket, ezt a születéstől halálig terjedő arasznyi komédiát elkerültesse. Szerette a szépet és maga is irogatott. Margittán mindenki ismerte és úgy beszélt róla, mint a régi jó világból ittmaradt „örög poéta“-ról.

Zomborynak neve nem ismeretlen a vidéki sajtó előtt. Soha sem volt ugyan „beérkezett tehetség“, mert forradalmi, béklyót nem tűrő lelke nem tudott az úgynevezett „hivatalos körök“ előtt kellő tekintélyre szert tenni, de azért arról is gondoskodtak, hogy elégedetlensége ne robbanjon ki forradalmi indulatokban.

Zombory Jenő fiatal korában egy expedícióval beutazta egész Keletet. Volt Japánban, Kinában, Indiában, ismerte egész Ázsiát és Afrikát, ahol nem értéktelen földrajzi és néplélektani tanulmányokat végzett. Sőt a B.öthy Zoltán-iskola ízlésével mérve „irodalmi munkásságot is fejtett ki“. Margittai története címen színdarabot írt, melyet 1896-ban a debreceni színház ismételtelen előadott. Ennek megvilágítására pedig, hogy e cikk megírása mi célt szolgál, fel lehet említeni, hogy a Pannonhalmi Apátság 1894-ben (tehát meglehetősen messze a jó béke időben) 100 aranyat ígért neki, ha egy hozzá pályázatra benyújtott irodalmi alkotásának második részét is elkészíti.

Nebéz lenne megállapítani, hogy ez így igaz-e.

A sánta Fiske

Zsidó koldusregény (11)

Irtta Mendele Moicher Szforim Fordította Székely Béla

A glupski köfördőben már hosszú idő óta egy fiú él, névszerint a Fiske, a sánta. Arról, hogy kicsoda ez a Fiske és hol született, — nekem, de még másnak sincs fogalma. Ezen már nem lehet segíteni. Egyszerre csak itt ténfereg egy emberfióka, egy Fiske. Azok közül való ő is, akik nálunk, zsidóknál gomba-módra teremnek elő, anélkül, hogy észrevehetné az ember, miképpen bujtak ki a földből, vagy nyomukat látta volna valaha. Valahol, valamiféle oduban koldusok élnek, kik teljes észrevétlen világra hozzák gyermekeiket; termékenyek és szaporodnak. Ugyan ki is törődne velük...? A fiatal magzat egy szép napon lábára áll s egyszerre csak sok-sok friss, virgoc, apró zsidócska ugrik ki a világba: Fiskék, Chajkelék, Chaimok, Joszelék. Meztelenül, mezitláb, csupán arbe kanfesz²⁶-ben szaladgálnak az utcákon, a házakban, imatermekben, az emberek lábai alatt.

Szépnek igazán nem lehetne Fiskét nevezni. Nagy, összenyomott feje volt, széles szája, összenőtt sárga fogai; selypített, az „r“-et nem tudta kimondani; egyik lábára pedig erősen sántított. Fiske éveinek száma már jócskán előrehaladt s már nem idegenkedett volna a házasságtól és attól sem, hogy Glupskot néhány gyermekkel boldogítsa. Szerencsétlenségére azonban teljesen megfélekedtek róla és úgy hevert félredobva, mint a hasznavehetetlen áru a könyvesboltban... Sőt, amikor a kolera idején minden völgyenyelöltet mozgósítottak, amikor a glupski hitközség minden bénát, koldust és naplopót felhajtolt, hogy a sarkövek

²⁶ Arbe-kanfesz — lásd 12-ik jegyzetet

Da nem is fontos, szép, hogy Margittán kulturtermészeti pletykák keringenek s noha a margittaiak nem kísérték ki Zombory Jenő koporsóját a temetőbe, ezt az érdemet nem lehet tőlük eltagadni. Zsolnay Albert, a község aljegyzője minden esetre azt állítja, hogy ez a pletyka nem pletyka, hanem megbízható hír, melyet „nyugodt lelkiismerettel lehet kitenni az újságba“.

„A költő számos irodalmi műbe fogott, — írja az aljegyző egyik nyilvánosságra szánt levelében — melyek azonban nagyrészt töredékek maradtak, nyugtalan természet, a folyton újabb és újabb témák és események iránt való érdeklődése nem engedték meg, hogy műveit befejezze.“

Holló mondja: „Kár! Kár!“

Elgondolkozom: ha egyszer a gondviselés megvert, hogy felülemelkedj a mindennapi gondolkodáson, érezz és szeresd a szépet, mennyire mindegy, hogy Verlaine, Ady Endre vagy-e, avagy Zombory Jenő? Le kell számolnod egyszer s mindenkorra azzal, hogy az emberek átgázolnak rajtad azért, mert meg mered szivlelni bajaidat és sorsukkal törődsz és vagy véglegesen eltipornak mint a férget, vagy egész életeden át éhezni és rongyoskodni fogsz.

A keleti utazásból visszatérve ezt hősünknek is be kellett látnia. Egy-két évig még tauarzódot, aztán odahagyta tanári állását és egész n művészi szenvedélyeinek szentelte életét. Összeírta körutjának tapasztalatait és engedélyt szerzett a magyar közoktatásügyi kormánytól felolvasásokra. Így járta végig a magyar városokat és néhány fillér belépődíj mellett a nehezen fegyelmehető és a futballgondokkal amúgy is meglehetősen agyonterhelt diákság előtt olvassgatta utazási élményeit, míg egyszer a szél valahogy Párisba vetette ki. Itt ismerkedett meg Gerliczy Jolánával, aki akkoriban a párisi Odeon-Theatre drámai ensemblejához tartozott. A szép és okos művésznő lelke meghódítja s egymásbaölelköző gesztussal talál egymásra két kutató ember: összeházasodnak.

Aztán jött a világháború. Mikor Zombory Jenő életében riporter-figyelmem ehhez a korszakhoz közeledett, anélkül, hogy a margittai költőt az akadémiai skálájába igyekeztem volna beilleszteni, reszketve kérdeztem önmagamtól: — Vajjon ő is uszított? Zsolnay Albert aljegyző ur előadja könyvét. Kner Izidor adta ki Gyomán 1915-ben, mikor már javában ömlött mindenféle a vár. Címe: Vérvirágok. Az öreg Zombory hatvannal esztendő

között hozzájuk hasonló lányokkal összepárosítsa őket és úgy izzé el a járvány veszedelmét²⁷, — még akkor is megfélekedtek róla. Helyette a hitközség legelőször a híres nyomorékot, Jontelt, — aki csak csuszva, két faszámollyal a kezében tudott továbbmozogni, — házassította össze egy városzerte ismert koldusnővel, kinek akkora fogai voltak, mint a lapát és az arca forradásos volt. A kolera alaposan megijedt ettől a hitvespártól; még sirbavitt ugyan néhány glupski bennszülöttet, de azután továbbállt.

A legközelebbi alkalommal Nohumtse-ra, a falu bolondjára került a sor, akit nagy és előkelő közönség jelenlétében egy olyan lánnyal párosítottak össze, aki — engedelemmel legyen mondva — már gyermekkorában koronát viselt a fején és akiről az egész városban azt beszéltek, hogy korcs. A hitközség igen jól mulatott a lakodalman; a temető sarkövei között és rengeteg pálinkát ivott meg. „Igy van ez jól — mondották a népek — hadd szaporodjanak Izrael gyermekei; dacoljanak a kolérával is, hadd legyen meg a nyomorékoknak is a maguk öröme...“

De nem arról akarok beszélni. Röviden és velősen, a hitközség teljesen megfélekedett Fiskéről. Még egyszer azután volt ugyan kolera Glupskba, Fiskén azonban az sem segített. Továbbra is aggregény maradt. Maga az Orrnélküli mumia is, aki hegedűvel táncolva és énekelve kóborolja végig az utcákat; s jótékony adományokat tányéroz össze, hogy ezzel néhány pár esküvőjére mehessen, a halottak közé, nehogy a bénák, koldusok és szegény leányok, Isten mentsen, pártában maradjanak;

²⁷ Régi szokás; azt hitték, hogy ezzel elűzhetik a kolérát. Sok zsidó községben még most is szokásban van járványok idején.

korában ebben a kötetben „fűzte fűzérbe“ varsait. Magam előtt látom görnyedt alakját, ahogy a jegenyefa alatt a hollót megkérdezi a világ sorja felől s az így felel vissza neki:

„Messze földről jöttem erre,
Szükségem van béke, csendre;
Mert ahonnan én jövök most,
Láng pusztul el falut, várost,
A mezőkön vér folyik,
Népek egymást öldösk...“

„Csataterén, vérmezőkön,
A szörnyű nagy temetőkön
Lakmároztam agyuszónál,
Kürt, trombita harsogásnál,
— Ruházatom most is véres,
Csöröm a munkától érdes.
Nem volt erőm maradni,
Menekültem pihenni.“

„Ti mondjátok, hogy a holló,
Prédát leső, undok rabló, —
De csak látod, mi megy ottan,
Gyilkos szándék, olthatatlan —
Megutálnád a világot,
Mely elnéz ily gonoszszágot...“

— Kár! Kár! — zsong fülembé a képzelet és könnyesen pergetem tovább a filmet.

A „Pavillon Japán“

A margittaiak azt mondják, hogy már 1912-ben, mikor utazásából végérvényesen visszatért Margittára, látai lehetett, hogy anyagilag nem bírja az álom iramát. Előbb *Monospetriben* akart magániskolát alapítani, amikor azonban látta, hogy ez nem megy, behúzódt a „járás székhelyére“ és felolvasó eszekből tartotta fent magát és feleségét, míg *Hulász* Elemér főszolgabíró megszánta és felvette kiegészítő irnoknak a főszolgabírói hivatalba.

„Zombory tanár“ már ekkor igei nagy nyomorban élt, de sohasem panaszkodott. „Béhm és vig kedélyét mindvégig megőrizte“ s ha csekély díjnoki fizetését felvette, néhány napig evett, ivott, aztán előről kezdte a koplalást. Aggkorára elvesztette díjnoki állását és teljesen munkaképtelenné vált.

Feleség is megöregedett. A „tanár ur“ valószálgal koldusbotra jutott. Özevgy *Lipeczky* Gyulánál jóvoltából a Városház-utcában kapott egy rozoga nádfedeles kunyhót. Itt húzódt meg az álom két öreg áldozata. Rövidesen már a legjobbakarata emberek sem hivhatták másképp, csak „Zombory bácsi“-nak. Papirt és festőket vásárolt és képeket mázolt, hogy azokat a városi önértékelő kérkedő biharmegyei község lakóinak eladja és „tisztességesen“ megélhessen.

Olykor-olykor lelkiismereti furdalása is lehetett a „nagymltu“ poétának. El nézte feleségét, kit a párisi éjszakáknek és a világhírnek ő éből egykor felkapott, hogy az „Ezergyéjszaka“ mesevilá-

maga ez a jószágos, résztvevő Kolera anyó is teljesen megfélekedezett Fiskéről és hagyta, hogy asszony nélkül ténferegjen. Fiskét bizony sajnálni lehetett; hiszen mégis csak élő lény volt, akin mindenkinek meg kell essen a szive. De hát már számára így rendeltetett.

Fiske többnyire mezitláb, kaftán nélkül, durva, foltozott ingben, piszkos arba-kanfeszszel, vastag, bő vászonnadrágban szaladgált. A foglalkozása abból állott, hogy végigszaladt az utcákon és kihirdette pénteken: „Férfiak, gyertek a fürdőbe“, szerdán: „Asszonyok, gyertek a fürdőbe“. Nyáron pedig, amikor már megérett a zöldség, hallani lehetett az utcákon, amint mindig rekedt hangon kiabálta: „Idegyertek zsidók! „Fiatl fokhagyma kapható“. A fürdőben a ruhákra ügyelt fel, vizet hordott a fürdőzőknek, művésziessen összehajtogatta a piszkos ingeket, néha pedig a parasztat egyik tenyeréből a másikba dobálva, tüzet adott annak, aki rá akart a pipájára gyujtani.

Ezekért a szolgálatokért pedig Fiske többnyire két krajcáros pénzdarabot kapott, sőt néha három krajcáros is.²⁸ Fiske valamelyest már a hivatalos egyházi személyekhez számított és így bizonyos előjogai voltak, mint ahogyan az már szokás: joga volt, hogy purimkor és chanukakor a többi fürdőalkalmazottal végigjárja a várost és a purim-vagy a chanuka-pénzt²⁹ bevasalja; megjelenhetett a briszszen³⁰ és más ünnepeken, hogy egy pohár pálinkát, egy darab mézespogácsát kapjon; peszach előtt egy zsákkal végigjárhatta az összes polgári házakat és maceszt gyűjthetett.

²⁸ Orosz pénzdarabok: egy-két-három és öt kopekes rézpénz.

²⁹ Chanuka — a Makkabeusok harcának emlékünnepe.

³⁰ Brisz — szövétség. A nyolc napos gyermeket körülmetéléssel veszik fel a zsidóság szent szövetségébe.

(Folyt. köv.)

gába vigy
léte el. Il
hogy vala
Életük sz
pótolták a
Zombory
es volt te
Azontal eg
kei újra
15-én a h
parasztmó
lehetőe Me
Odeon-The
mi össze

Hittelma

Ü

Befejez

(Cluj-)

indítóját

értünk Te

törvényse

egyetlen

Mittelma

gyelmen

sággal, az

nyitottuk

indoklás:

A mi

rész az v

let, itélet

állapítottu

természete

itá etekről

önmagukb

döntésére

kező felt

mert a bi

esak mar

gendők arr

nyissák a

Ezzel

jól tudom

megdönté

ren, mely

törni több

egy jogáll

a buói ite

paranc-o j

akkor is,

égyház a

De mi

lelkismer

egyetben

és tényeke

taival e le

ben egész

nyekét, k

bizonyított

sének labi

Es mé

A g

zás ered

be, ame

elején is

adatavá

Ez ten

és csak v

hogy aká

ság erejé

sokat. E

maguntó

mi feada

soktal tö

szétázásá

mint mi

mordot a

sira, hobe

len emb

szenvedé

Hadd

és bizony

nyert az

erthajja,

lek köve

I. A

mészáros

Kohn Dá

gába vigye és egy margittai kolduskunyhóba találja el. Ilyenkor szíve nagyon elkeseredett, de, hogy valaki meg ne kacaghassa, lenyelte könnyeit. Életek száksdátlan nyomor volt és ők képzeletből pótolták azt amit az élet megvont tőlük. Az öreg Zombory táblát festett a kunyhó kapuára, melyre az volt festve kimázolva: „Pavillon Japán”. Azonul egykedvűen figyelék, hogy a világ herekei újra meg újra döcöcsenek egyet, míg a hó 15-én a hetvennégy éves poétát fekvőhelyén, a parasztmódra földrevetet az-almán halva találta felesége. Még csak el sem tucsuzkodott a párisi Odeon-Theatre egykori díszétől, utolsó sim tásul mindössze egy macsolyt feleltett a színia szögleté-

ben. Asszonya, az „szekori rámaszoknyás párisi lány” pedig szintén beteg és ki se hisérhette a temetőbe.

Szomorú, nagyon szomorú történet a Zombory Jenő élete. De ha jól meggondoljuk, ma már sokkal szerencsétlenebb a „Jolán asszonyé”, aki Páris fényét és pompáját a margittai kolduskunyhóval cserélte fel, csak hogy követhesse az a férfit, ahihez szíve léncolta és most tehetetlenül kell látnia, hogy házassága elejétől végig szenvedés és nélkülözés volt s mindig kedves gavallérja most még színi figyelemben sem részesítette, hogy bevárja és együtt menjenek a másvilágra.

Keresztury Sándor

Mittelmann József ártatlanságáért

Üzlet — még nem rablógyilkosság

Befejeztük a „bizonyító eljárást”. Ujabb ellentmondások a bírói ítéletben. Tények és orcatlan hazugságok. Ki hat a gyilkos?

(Cluj-Kolozsvár, október 31. Az Uj Kelet tudósítójától) A „bizonyítási eljárásnak” végére értünk. Teljes mefontoltsággal sorra vettük a törvényes és a táblai ítélet s anélkül, hogy egyetlen bizonyítót, amellyel a két főúrnak Mittelmann bűnösségét igazolva látja, — figyelmen kívül hagyunk volna, teljes világossággal, az adatok bő fe soraközvetésével bizonyítottuk be, hogy a két ítélet, illetve a két indoklás: hipotézis, feltevés, c-upán.

A mi munkánk keitős volt. A könnyebb része az volt, amit lozakai uton, irásztal mellett, ítélettel a kezünkben mi magunk megállapítottunk. Ez a rész volt a könnyebb, ami természetesen is, hiszen hipotézisekre felépített ítéletekről van szó, amelyek igen könnyen, önmagukban hordak cáfolatokat. Ezek megdöntésére — fellevések, sőt éppenséggel ellenkező fellevések is elegendőek lettek volna s mert a bíróságnak bizonyítási alapon szabad csak marasztaló ítéletet hoznia: feltétlenül eleget kell adnia arra, hogy Mittelmann József előtt megnyissák a fegyház kapuját.

Ezzel azonban nem elégedhettem meg, bár jól tudom, hogy a bírói ítéletek indoklásának megdöntése önmagában olyan tény kell jelenlétében, mely Mittelmann bűnössége feletti pótlót törni többre nem enged. Ezt kell parancsolja egy jogállam belső rendje, ezt kell parancsolja a bírói ítéletkezés magasabb feladata, ezt kell parancsolja ez az igazság, amely igazság marad akkor is, ha paragrafok mögé rejtik, vagy fegyház ajtajával zárják el.

Ami az ügyészség feladata

De mi teljesebbé akarunk tenni a bírói belkiszármazást esetleg saját presztizsával — és ez esetben hamis presztizs — való viaskodását és tényeket hozniunk, részben a nyomozás adataival e lenkező tények megállapítására, részben egész új, eddig fi yelsébe nem vett tényeket, körülményeket tárunk fel s végül bizonyítottuk a szakértői vallomások értékelésének labilitását, el nem fogadhatóságát.

És még tovább mentünk:

A gyilkosságra vonatkozóan rövid nyomozás eredményeképpen olyan adatokat szereztünk be, amely most már, amint cikksorozatunk elején is megittuk, az ügyészség könnyű feladatává teszi az igazi gyilkosok elfogatását.

Ez természetesen nem lehet a mi feladatunk és csak végső esetben kényszerülhetünk arra, hogy akár a nyomozás éreke ellen a nyilvánosság erejével juttassuk a bíróság kezére a gyilkosokat. Ezen az irányban azonban elhamarkodott magunkról minden feladást, mert ez nem a mi feladatunk, de az az ügyészség, amelynek kötelessége van a bűntény teljes tisztázására a jogosan garasítottak elfogásával, mint minékünk, kik csupán csak egy juszto mordet akarunk megdönteni s módosítani arra, hogy a bíróság jóvátegye egy szerencsétlen ember ártatlanságát való meghurcoltatását és szenvedését.

Tények összefoglalása

Hadd foglaljuk össze mindazokat a tényeket és bizonyítékokat, amelyek alapján beigazolást nyert az, hogy a bírói ítélet magát fenn nem tarthatja, hipotézisei meg nem állanak és ennek következtében Mittelmann József ártatlan:

1. A bírói ítélet fellevése, hogy Mittelmann mérsáros bárdjával Mittelmann maga ölte meg Kohn Dávidot.

Mint tényből megállapítást állítottam és bizonyítottam azzal szemben, hogy Mittelmann bárdja a gyilkosságtól függetlenül került a Hollos-tetőre, azt oda kicsempeszték és azzal Kohn Dávidot meg nem ölték.

2. A bíróság bizonyítéknak vette, hogy a gyilkosság helyén egyedül Mittelmann József lábnyoma volt található és ennek megállapítása folyóan senki más, mint Mittelmann a gyilkos nem lehet.

Ezzel szemben tényképpen állítottam és bizonyítottam, hogy számos tanu a támasz helyén több lábnyomot talált, továbbá, hogy Mittelmann lábnyomát bizonyítéknak elfogadni nem lehet, mert ha meg is találták, — ami kétséges — az később került oda, függetlenül a gyilkosság megtörténtétől.

3. A bíróság bebizonyítottak vette, hogy a Vácmányról senki Mittelmannnak elé a Hollos-tetőre nem vágatott át, mert semmifele ut nincs.

Ezzel szemben tényképpen állítottam és bizonyítottam, hogy a bíróság elé került helyszínről a valószínűleg meg nem felelt, mert a Vácmányt a Hollos-tetővel télen is használt ut köti össze, viszont a Hollos-tetőről egy másik úgyonsak fel nem tűntetett ut visz le Koronkára.

4. A bíróság bebizonyítottak vette, hogy Mittelmann József, miután Kohn Dávidot kirokoltta, a pénzt a szánban a szénába elrejtve eldugta és így találta azt meg Olean Todor.

Ezzel szemben tényképpen állítottam és bizonyítottam, hogy Kohn Dávid pénze nem Mittelmann utján került a koronkai állatbába, azt Mittelmann el nem rejtette és azt Olean Todor nem a bírói ítéletben megállapított körülmények között találta meg.

Ezek voltak azok a látszólagos tényből bizonyítottak, amelyek ha nem is függenek közvetlenül össze a gyilkossággal, mégis a bírói ítélet indoklásának törzsét képezték. De ezenfelül sorra megdöntöttük a bírói ítéletnek merő fellevéseit. Így azt, hogy Kohn Dávidot Mittelmann elvő állapotban, vagy erőszakkal vitte ki a Hollos-tetőre. Megdöntöttük azt, hogy Mittelmann a Vácmányon támadókkal nem találkozhatott és végül tényekkel alátámasztott egyedül elfogadható lefoiyását adtuk magának a gyilkosságnak.

Ezek után kétségtelenül áll Mittelmann József ártatlansága. De mielőtt utolsó irásomat magára a gyilkosság elkövetőre vonatkozólag megírnám azt, ami már most a nyilvánosságra tartozik, még egy kérdést kell tisztáznom, amely tulajdonképpen felesleges is.

Ami „orcátlan hazugság”

A törvényes ítélet hosszú oldalakon át akarja igazolni azt, hogy Mittelmann József előre megfontolt szándékkal gyilkolt. Ami tanut csak el lehet képzelni, az mind ott szerepel a tárgyaláson annak tisztázására, hogy miképpen kötötte meg Mittelmann és Kohn a reménybeli löheremag üzletet. Ebből következtet ugyanis a bíróság az előkészítő szándéokra. A bírói ítélet ebben a részben szinte elvezeti higgadtággal. Szinte nyílt nyilatkozat hangján állapítja meg, hogy Mittelmann „a mintit in mod foarte obraznic”, orcatlanul hazudott, amikor

1. Azt hazudta Kohn Dávidnak, hogy

huszonöt lejért talált löheremagot.

2. Amikor azt mondta, hogy Erdélyi Elemér, a löheremag tulajdonosa ötvenezer lej előleget kért.

3. Amikor azt mondta, hogy Erdélyi Elemér csütörtökön nem utazott el Marosvásárhelyre, csak a felesége.

4. Amikor azt mondta, hogy Erdélyi Elemér csütörtök este várja Kohn-t.

5. És végül amikor azt mondta, hogy vasárnap, tizenhatedikén Erdélyi hazjön.

Miután kétségtelen az, hogy Mittelmann nem gyilkolt és nem rabolt, egész természetesen, hogy minden indulat nélkül tudjuk ezt az üzleti összekötte est kibogozni, amelynek megbélyegzésében a bíróság ilyen szokatlan hangot használ.

Az ítélet megint önmagát cáfolja

Annál különösebb ez, mert hiszen megint előfordul ebben az ítéletben ugyancsak nem szokotlan eset hogy maga a bírói ítélet cáfolja meg önmagát, hogy a bírói indoklás egyik állítása megcáfolja a másikat.

Most is csekély három ellentmondásra találunk, pedig az egész most már abszolút jelentéktelen részletkérdés.

Vegyük mindjárt a löheremag árát. A bírói ítélet szerint Mittelmann arcátlanul hazudott, amikor a löheremag árát huszonöt lejben adta meg. Ezzel szemben vegyük elő a bírói ítélet 19. oldalát, amelyben a következő mondatot találjuk:

Özvegy Kohn Dávidné vallomásából megállapítást nyert az a körülmény, hogy a vádlott Kohn Dávidnak azt mondta telefonon, hogy a löheremag ára negyven lej kilogramonként.

A huszonöt lejes ár maugnap szerepelt csak. Megállapítjuk mi is amint a bíróság megállapította hogy i. e. is Mittelmann és Kohn Dávid között szó volt a negyven lejes árról. Ezt az a Kohn Dávidné vallja, aki a tárgyalás során részben egő gyulolettel vádolta Mittelmann, részben pedig rideg számításal igyekezett nyilvánvalóan támasztani a maga számára Mittelmann ehteltetését. Ezekután beszéljünk Erdélyi Elemérrel is, aki maga állítja, hogy a hónap elején kerte a negyven lejes árt. Nem kell nyomozásnak lenni sához, elég bármelyik nagyobb marosvásárhelyi terménycég tál ti könyveit megnézni és megállapíthatjuk, hogy a löheremag ára decemberben alacsony ingadozott és pedig lemenő tendenciával. Ezzel szemben arról van szó, hogy Mittelmann valban mondhatta azt, hogy Erdélyi negyven lejt kért az árért, de kijelentette azt is, hogy tekintettel az áru mielősségre, esetleg huszonöt lejért is meg lehet kapni.

Annál inkább logikus, hogy így áll a helyzet, mert hiszen abban az időben huszlejes löheremag is volt a piacon.

A bírói ítélet merev beállítására tehát függetlenül a gyilkosság egész tényétől, eleis és abszolút bizonyító erővel még egy egyszerű kereskedelmi perben sem bírna, nemhogy bűntgyben.

A másik ellentmondás arra vonatkozik, hogy a bírói ítélet szerint Mittelmann telefonon hívta Kohn Dávidot, hogy csütörtökön este jöjjon a löheremag megvételére. Ez a bírói ítélet szerint azért történt, hogy „este már sötétség van és így valószínűleg meg van a várt alalom arra, hogy a tervezett gyilkosságot elkövesse és az áldozatot kirabolja”.

Ezzel szemben maga a bírói ítélet megállapítja, hogy csütörtök délután beszélt ugyan telefonon Kohn Dáviddal, a megállapodás azonban az volt, hogy Kohn pénteken jön Balavásárra. Tehát csütörtök estéről szó sem volt.

De még egy apróság. Ugyancsak itt állapítja meg a bíróság, hogy Kohn David december 13—17-én megszállás nélküli uton volt. Ebből következteti ezután azt, hogy ezért elaludt és Mittelmann „könnyű szerrel” vihette fel a Hollos-tetőre. A bíróságnak semmifele alapja nem volt arra, hogy ezt megállapítsa. Annal is inkább, mert 16-án szombat volt, Kohn Dávid pedig vallásos zsidó, aki a péntek estét és a szombatot otthon töltötte a családjá körében ünnepi pihenéssel. Mindezt ez is igen jellemzője a bírói indoklás alaposságának.

Hasonló alapsággal állapítja meg a bíróság, hogy Mittelmann rábeszélte Kohn Dávidot, hogy ne korán reggel érkezék Balavásárra, de délelőtt, mert csak délután hat óra tele lesz Erdélyi otthon. Ugyancsak megint megtelekzik a bíróság arról a körülményről, 16-án szombat volt és hogy Kohn Dávidnak otthon egy árva banyja nem volt és csak egy tudott pénzhez jutni, hogy vasárnap délelőtt bement Dicsőszentmártonba a bankhoz és

igy vasárnap hajnali hat órákor nem lehet Balavásáron a pénzzel.

Ezek mind csekélységek. Olyan csekélységek, amelyek összetevődése nagyon súlyosan esik a latba, s bár most már a Mittelmann kérdése abszolút jelentéktelen részlet, mégis hű tükrö az itélet szellemének.

Üzlet — nem bűnügy!

És most hadd intézzük el rövid szóval az „orvosi hazugságokat”.

Látnak azt, hogy Mittelmann igazságszolgáltatást a 40 lejes érrel és mivel egy nem kötött ítéletről volt szó, szerepelhetett az is, minden gyilkolási szándék nélkül, hogy huszonöt lejert meg lehet venni az árut. Az is természetesen viszont, hogy Kohn Dávidnak előleget kellett adnia annak az Erdélyi Elemérnek, aivel teljesen ismeretlenül akarta Mittelmann üzleti összeköttetésbe hozni. Hogy Mittelmann az előleget mint Erdélyi követelését állította be, ez bizonyító erővel nem bír, ez lehetett egyszerűen Mittelmannnak üzleti beállítása, hogy így Kohn Dávid részvételét az üzletben biztosítsa, annál is inkább, mert soha azelőtt Kohn Dáviddal nem beszélt. Abszolút jóhiszeműen mondhatta Mittelmann azt, hogy tudomása szerint Erdélyi nem utazott Marosvásárhelyre, mint ahogy jóhiszeműen mondotta azt is, hogy vasárnap esetleg hat órákor hazajön.

Mert egyet meg kell értenünk. Mittelmann abszolút nem kereste a Kohnal való üzletet. A bíróság teljesen figyelmen kívül hagyta, hogy Mittelmann nem a löheremag miatt járt Balavásáron, hanem mert nagyobb mennyiségű zabja volt ott az állományon, szállítva rá váva. A Kohn-féle üzleti összeköttetés teljesen véletlen dolog volt és abszolút olyan jelentéktelenség, mint ahogy a bírósági ítélet azt feltüntetni akarja, nem bír. Vasárnap azelőtt is Mittelmann nem bírálta a Kohn kedvéért ment Balavásárra hanem, mert üzleti közege volt. Ugyancsak a saját zabüzletének lebonyolítására volt pénteken Balavásáron. Mi sem jellemzi jobban azt, hogy Mittelmann nem „utazott” Kohnra, mint a bírósági ítéletnek az a megállapítása, hogy amikor Maté állomásfőnök Kohnnak a löheremagüzletéről beszélt, akkor Mittelmann jelen volt ugyan, azonban egy szót sem szólt a Kohnhoz.

Megállapítjuk végül azt is, semmi nyoma a jegyző önyvekben nincs annak, hogy Mittelmann Kohn Dávidot csütörtök estére Erdélyihez akarta volna csáni. Az a körülmény, hogy esetleg Mittelmann a maga viszonyát Erdélyihez felán közvetlenebbnek tüntette fel, mint amilyen volt, hogy úgy adta elő, mintha állandó érintkezést tartana fenn Erdélyivel, valóban még nem bizonyított rablógylilkosságra, mert ezen az alapon bármelyik kereskedő, aki üzletfelének nem tesz bíróság előtti sullyal bíró eskü alatti vallomást, szándékos emberölésért börtönbe is lehetne fogva.

Összintén szólva, a bírósági ítéletnek ez a része az, amely bizonyítani kell hívja a jóhiszemű kritikát.

Ezzel tehát ezt a kérdést is befejeztük. Mittelmann nem gyilkolt, Mittelmann nem rabolt és így mindaz, ami az el nem követett tett előkészítésére vonatkozik, kutba esik és annál súlyosabb, minél tisztább elöttünk Mittelmann ártatlansága.

Nem Mittelmann a gyilkos! Hát ki? Erre a kérdésre fogunk megjelenni azok között a keretek között amelyeket az ügy mai állása számunkra megenged.

Székely Béla

Arany Ezüst órák legszobbb kivitelben legújtanosabban Ajándék- és díszműtárgyak dus választékban. Fenyő és Braunfeld Királyi udvari szállítók világvárosi ékszerüzletében kaphatók. Cluj, Piaja Unirei No. 15. Telefon interurbán: 643.

Rejtélyes halál egy érmihályfalvi szállodában

Eliopták a titokzatos körülmények között meghalt lelkész pénztárcáját. Őrizetbe vették a szálloda tulajdonosnőét

(Oradea-Mare-Nagyvárad, október 31. Az Uj Kelet tudósítójától) A nagyváradai rendőrségnek ma reggel telefonon jelentette az érmihályfalvi rendőrség, hogy ott rejtélyes körülmények között egy kéteshírű szállodában halva találták Tesedán István csomaközi görög katolikus lelkészét. Az érmihályfalvi rendőrség jelentése szerint a holttestet külső erőszak nyomai látszanak. Szája körül, fekete szakállán megelundt vérfoltok vannak, felső lábcsapárain pedig ütések nyomai látszanak.

A nagyváradai rendőrség a kapott jelentés alapján azonnal a helyszínre küldött több nyomozó közeget, akik nagy körültekintéssel fogták hozzá a nyomozáshoz. Elsőnek Szabó Sándornát, a szálló tulajdonosnőjét hallgatták ki, aki elmondta, hogy a lelkész tegnap este azáltal állított be hozzá, hogy abban a szállodában, ahol jelenleg meg van szállva, nem érzi jól magát és a Szabóné szállodájába akar átköltözni. Tekintettel arra, hogy a rejtélyes szobából álló szállodában az összes szoba el volt lakva, közölte Tesedánal, hogy nem áll módjában fires szobát rendelkezésre bocsátani. Miután a pap agresszíven követelte, hogy Szabóné adjon részére szobát, végül is átengedte saját szobáját, ő egy másik szobába ment. Néhány órával később a pap hivatta Szabónét és arra kérte, hívasson oda egy orvost, mert rosszul érzi magát. A kaptat utasítás alapján azonnal orvost hívatott, aki hosszabbban vizsgálta a beteget, majd eltávozott az orvos és távozottában megkérdezte Szabónét, nem-e tudja, hogy hová a lelkész, mert neki nem akarta megmondani a nevét.

Ezután Szécsi Ilonát és Csüre Kálmánt hallgatták ki a detektívek, akik közvetlen szomszédai voltak a papnak és látták őt, amikor Szabónéval tárgyalt a szobaátadás kérdésében. A két tanu vallomása alapján, akik azt vallották, hogy látták Szabónét többször bemenni a pap szobájába, sőt egy ízben hosszú ideig bentmaradt, a detektívek azonnal házkutatást tartottak, majd amikor az eredménytelennek bizonyult, megmozdították Szabónét.

A wrotozás szennyezés eredményeylel járt, mert megtalálták Tesedán pénztárcáját, amelyben fontos iratokon kívül ezernyolcszáz lej készpénz volt. Az erzenyben talált iratok alapján azonnal megállapították, hogy az erzenyben 18 ezer lejnek kell lennie, nem pedig 1800 lejnek. Szabóné erzenyvonatköz kiballgatása során azt vallotta, hogy az erzeny a padlóra talált, amikor reggel bement hozzá, hogy megtudja, hogy érzi magát a detektívek Szabónét őrizetbe vették.

Jasi polgármestere nyilatkozik a merényléről

Esküdtisztek helyett törvényszék elé kell utalni a politikai merényleteket. Kihirdették az egyetemi tanárok ígatasait megrendszabalyozó törvényt. Szabadlabra helyezik az idösebb Zelea Codreanu

(Bucuresti-Bukarest, október 31. Az Uj Kelet tudósítójától) A bukaresti sajtó még mindig hátsósb cikkekben foglalja köz a jasi merénylet utóhangjaival. Az „adeverul” egyik muokátára meginterjuvotta C. Toma jasi polgármestert, aki a hírlapíró kérdéseire ezeket mondotta:

— Még a borzalmas pillanat hatása alatt állok. Nem tudom még lelküdeni a borzalmas merénylet fölött érzett felháborodásomat. Igen, ez a bűntény: közönséges bűncselekmény. Egész Jasi, az egész ország együtt siratta Mancu tragikus sorsát, mert ez az ember semmi egyébét nem tett, csak a kötelességét teljesítette, a közrend nyugalmát óvta meg.

As esküdtisztekek ellen

— Tudvalevő dolog — folytatta Toma —, hogy az ilyen természetű bűncselekmények az esküdtisztekek elé tartoznak. Helyes, ez azonban nem menet így tovább. Sürgősen reformra van szükség. At kell utalni az ilyen természetű ügyeket a törvényszékek hatáskörébe, mert a törvényszékekkel illeti meg a legjobban az ítélezések joga.

— Valna még egy más megoldás is. Nálunk is meg kellene honosítani a halálbüntetést. Igy viszont, hogy a halálbüntetés elvét a törvényhozó testület összes tagjai elvetik, mert csak így kerülheték el a végzetes tévedések.

— Azt hiszem, hogy a közvélemény óhszját juttatom kifejezésre akkor, ha azt kérem, vegyék ki az ilyen természetű bűnügyeket az esküdtisztekek hatásköréből és utalják a törvényszék elé.

Románia nem ismerte a politikai merényleteket

— A román nép nem bűnöző hajlam. Nem ismeri sem a bosszút, sem a gyűlöletet. Politikai pártjaik mindaddig nem ismerték el a revolver politikai jogát. Eddig csak az eszmék harcaltak egymás ellen a parlamenti tribünön, az utasgokban és a gyűlésekben. Zelea Codreanu jasi merénylete előtt a román politikai élet nem ismerte a harcnek azt a módját, amelyben revolverral támadnak rá az ellenféltre.

Toma polgármester nyilatkozatának további részében a merénylet két súlyos sebesültjének, Clos és Husianu rendőrtisztekek állapotáról adott felvilágosítást. A két rendőrtiszteket állapota még mindig súlyos, de máj nem válságos. Mancu rendőrprefektus utódjának személyében még nem állapodott meg a kormány. Toma polgármester végül hegyeletos szavakkal emlékezett meg a tragikus véget ért Mancu prefektus emberi és hivatalnoki erényeiről.

Törvény az egyetemi tanárok ígatasait ellen

A tegnapi minisztertanácsról, melyet Anghe

lescu gyengülkedése miatt a közoktatásügyi miniszter lakásán tartottak, még a következőket jelentik: A közoktatásügyi miniszter hosszabb beszédben ismertette az egyetemek helyzetét és közölte, hogy vasárnapra Bukarestbe összehívta az összes egyetemi rektorokat, akikkel megtárgyalja a rendfentartásához szükséges intézkedéseket. A megbeszélésen részt fog venni Tatarcsu miniszter is. Marzescu igazságügyminiszter beszámolt a jasi helyzetről, majd a minisztertanács elhatározta, hogy a jasi bűntett tettesei és értelmi szerzői ellen kimélet nélkül fog eljárni.

A hivatalos lap mai száma közli az ígató egyetemi tanárok elleni fegyelmi eljárásról szóló törvényt, melyet a múlt állászkabban megszavaztak volt. A törvény kihirdetése akkor elmaradt az egyetemi tanácsok kérésére, mert autonómiájuk megsértését látták a törvényben. A kormány azonban most minden esztőzzel meg akarja szüntetni az egyetemeken folyó ígatasát.

Jasi jelentés szerint a törvényszék megsemmisítette az idösebb Zelea Codreanu letartóztatási végzését. A főügyész a szabadlabra helyezés ellen a vádtanácsához felebbezett.

* Aradi olvasóinkhoz. Az Uj Kelet aradi kezelését a Löbl Hírlapíróda vette át. A kézbesítésre, hirdetésre és előfizetésre vonatkozólag ott nyírhető felvilágosítás.

Érjük mindenütt Pierre önborotválókést a földmulhatatlan Valóságos gyönyörűség. Svéd accelezusttel keverve. Darabja 8 lej. Központ: Bukresti. Str. Donici L. Rudolf Mosse No 100

A kötelező kereskedői gondosság a mai válságos és bizonytalan üzleti életben megköveteli, hogy minden régi vagy új kihiltelezett tétel az adós vagyoni helyzetét fel-tüntető pontos és megbízható hitelinformációra legyen alapítva. Romániában a legmegbízhatóbb és legpontosabb információkat adja a Radio Információs Ireda, Cluj Strada Regina Maria No 34. Postafiók 127. Kérjen próbainformációt!

Állodában

arcját. Őrizetbe

ivasson oda egy orvost, a. A kaport utasítás hivatott, aki hosszabb- et, majd eltávozott: az megkérdezte Szabónét, ak a lelkész, mert neki a nevét.

át és Csire Kálmán títok, akik közvetlen pnak és látták őt, ami a szabadság kérdé- omása alapján, akik azt Szabónét többször be- sa, sőt egyizben hozza etektivek azonnal há- amikor ez eredmény- gmozdították Szabónét.

s eredményeylet járt, mert ztársát, amelyben fon- vólcás: az lej készpénz volt. ratok alapján azonnal az erszéken 18 ezer n pedig 1800 lejnek. kinalgatása során azt t a padlón talált, azozó, hogy megtudja, tektivek Szabónét őri-

Érdegyeletről

eteket. Kihirdették badlabra helyezik

a közoktatásügyi minis- a követhetők jelentik: er hosszabb beszédben helyzetét és közölte, hogy szehivta az összes egye- megtárgyalja a rend intézkedéseket. A meg- Tatarcsu miniszter is. zter beszámolt a jasi iaztertanos elhatározta, teset és értelmi szerzői eljárni.

száma közli az írgató fegyelmi eljárásról szóló lisszabau megzavartak ére akkor elmaradt az ére, mert autonómiajuk nyben. A kormány azon- el meg akarja szüntetni tást.

Codreanu letartóztatási badlabra helyezés ellen a

z. Az Uj Kelet aradi a vette át. A kézbesi- etésre vonatkozólag ott

Önborotválókést

vedacelezustel keverve.

Bukaresti. Str. Donici L. Rudolf Mosse No 100

Keddi gondosság

a mai válságos és bizonytalan üzleti minden régi vagy új vagyoni helyzetét fel- ató

Mációra lapítva.

atöbb és legpoatosabb

és Ireda, Cluj Maria No 34.

127.

a formációt!

HIREK

Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság napilapja Szerkesztők: Giszkalay János és dr. Marton Ernő. Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő. Az Uj Kelet cikkeinek utányomasát csak a forrás meg- jelölésével engedjük meg. Előfizetési árak: Egy hónapra 85 lei, negyedévre 240 lei, félévre 450 lei, egész évre 850 lei.

Kínaiak

Pekinget elfoglalták a lázadó csapatok — mondja a jelentés. Kínát orosz befolyás, Kínát angol befolyás irányítja — hangoztatják a magyarizáto- k. Pánázsianizmus, sárga veszedelem — röpdönek a nagyzenésű szavak s mindebből semmi reálist nem tud megfogni a képzeleten. Csak végtelen tá- volágok, kínai fabázak rajza világlik fel elmém- ben, kis, sárga, neves ember rajza, akik ama hirhelt köfalon belül élnek a maguk kis, vagy nagysemményű életüket. Romantika, melyet az is merültség bűvös homálya határoz meg, színezi képzeletem látomásait, melyekbe villanások és ál- mok merülnek el anélkül, hogy a valóságok egyet- len halvány kontúrját megpillanthatná szomjas érdeklődésem. És mégis: Kínát egészen közelről látam a napokban. Két kínai akrobatát láttam, akik fajuknak minden ügyességét, szívósságát, misztikumát és érhetetlenségét elhúzták ide, euró- pai neurastheniánk közelségébe. Az egyik fiatal, tizenhétéves fiú. Szemének bogár feketeiségében ugyanaz a fiatalos tűz és elevenesség, mint azár- melyik európai sliher szemében, de valami titok- zatos melnből is ott ül a csillogásban, akár a mas brokátok és bársouyok tűzésén, melyek a föld fenyében villannak meg. Csodálatos értelem él a fiatal kínai tagjainak mozgásában, mely rafin- áltabb minden európai akrobata mozdulatainál s ákesebb bizonytegtetés a kínai nép több évezredes kultúrája mellett, mint minden kulturbi-tóriai doku- mentum. Csupa öntudat, csupa szívós e-ergia, báj és finomság: ime a sárga veszedelem külső meg- jelenése, melynek hallatán megborad az európai lelek, sőtét barbárságot szimatolva a szálló ige mö- gött. A másik kínai arcán korai, élesen merevre feszült rancok, Valami ravasz derű, mely sejtel- mes és nyugtalanító. De az ügyesség és főlényes biztonság, mellyel kezeit dobálja ez a kínai, szin- tén megnyugtatóan emberi.

Ebben a fajtán kevés lehet a szenvedély s hegyetlenségét hideg és érzékiesség nélkül valónk képzelem. Ez az, ami nyugtalanítólag hat reánk. Szemeinkben sliig látom az érdeklődés megnyilat- kozását. Nők, ékezetek mosolya hidegen mosódik el tekintetükben. Járásukban merev hegyesulyo- zottság. Egész egyéniségük távol áll attól, hogy felelmet keltsen. Bizony mondom, ezt az álmatag- nak látszó népet csak európaiak vinették bele véres harcokba, harcias lázadásokba. Európai édekek nélkül ezek a kínaiak talán tovább fejlesztenék ügyességükkel teli művészetüket, melyekben az ál- modozás színei és figurái a dominánsak. Bizony ebből a két kínából semmiféle politikai jelleg nem utközik ki Ezek fityűnek Sanghaira, Fen- Yu-Siangra, Vu-Pej-Fura. De fityűnek európai kultúrákra is. Ez az, ami titokzatossá és rend- kívülé teszi őket. Kénytelen vagyok gratulálni ehhez a nagyszerű közönyűkhöz, ehhez a nagyon is emberi megnyilatkozáshoz, melyből ráuk ferne egy kevés. (Salló)

Szapári gróf szobalánya kirabolt egy angol főurat. Budapestről jelentik: A budapesti rendőrséget a külügyminisztérium után a napok- ban értesítette a londoni rendőrség, hogy egy angol főuri család villájából egymilliód korona érték- ben ékszerek, műtárgyak, nemesféműből való antik értéktárgyak tűntek el, amelyeket valószínűleg gróf Szapary László londoni követ szobalánya lopott el, aki pár nappal ezelőtt utazott vissza Londonból Budapestre. A londoni követ a panaszos londoni angol főur villájában bérelt lakást maga és családja számára. A magyar követ mintegy másfél évvel ezelőtt költözött Londonba és ugyanakkor ma- gával vitte budapesti szobalányát, Galba Mária- t is. A budapesti rendőrség néhány napi nyomozás után előállította Galba Mária- t, aki beismerte az angol főur kárára elkövetett lopást, amelyet azért mert elkövetni, mert tudta, hogy a csomagjait le- pecsételik és így a vámtörvények előtt a csempé- szést meg nem állíthatják. A beismerő vallomás után a rendőrség a különböző helyen eldugott és orgzánaknak eladott műtárgyakat összekészítette és értesítette az angol főurat a nyomozás eredményéről.

Nem hirdetik ki az ostromállapotot az egyetemi városokban

A hadtestparancsnokok bukaresti értekezletének határozata. Morális előadásokkal küzdik le a lelki anarchiát

(Bucuresti-Bukarest, október 31. Az Uj Kelet tudósítójától.) Jelentette már az Uj Kelet, hogy a hadügyminiszter az egyetemi városokban székelő hadtest parancsnokokat Bukarestbe rendelte, hogy a szükséges intéz- ed- sek foganatosítását velük megbízza- sja.

A megbeszélés, amelyen Tatarcsu miniszter is részt vett, ma délelőn zajlott le. Az érte- kezésen elhatározták, hogy az ostromállapotot egyelőre nem hirdetik ki, mert a katonaságot lehetőleg távol akarják tartani a politika- tól, tehát a rendőrségnek karhatalmi szempontból csak a cseadőség fog szolgulatára állani. A hadtestparancsnokok azonban a polgári hatóságokkal karöltve mindent el fognak követni, hogy a lelki anarchiát leküzdjék.

Ujabb bukaresti jelentések szerint a Mancu u halálával megürsedett jasi rendőrprefektusi állásra Vasilescu konstanciai csendőrezredest nevezték ki.

A közoktatásügyi miniszter elhatározta, hogy az idősebb Zolea Codreanu tanítási jogát feltüggeszti és ügyét az egyetemi tanárok fegyelmi bírósága elé utalja.

Hartmann Ferenc temetése. Impozáns részvét mellett helyezték tegnap délután Dösen örök nyugalomra Hartmann Ferencet, a régi er- délyi zsidó közélet egyik legmarkánsabb vezérét. A halottat a dési hitközség díszsírhelyen temette el. A templom udvarán Paneth Ezekiel főrab i megbeszárnyalású beszédben méltatta az elhunyt jelentőségét Erdély zsidó életében. Rosenzweig Jakab filozófiai mélységű bucsuztatójában rámu- tott arra, hogy Hartmann Ferenc volt az első erdélyi zsidó isola megalapítója. Szem szárazon nem maradt, amikor a nagy halott utolsó kíván- ságát mondotta el. Halála előtt a már vak Hart- mann Ferenc azt kérte, hogy tegyék vele a koporsóba asztalának deszkadarabját. Ezen az asz- talon husz néhét olyan árva ünneplte esküvőjét, kiket Hartmann neveltetett fel. Klein hitköz- ségi titkár bucsubeszéde is mélyen megthatt mind nait. A sírnál Szakaly Béla az unokás nevében bucsuz- tatta Hartmann Ferencet, ki mint az ifjúság tani- tója Ezeel Jiszrael izzó szeretetere nevelte tanít- ványait.

Megkezdtek a zsaroló határrendőrök bűnpörök tárgyalását Nagyváradról je- lentik: Ismeretes az a nagyszabású bűnpör, amely- nek vádlottja Dumitrescu Mihály volt ermhály- falvi határrendőrök. A nagyváradai törvénytör- tés kezdte meg ennek a monstre-bűnpörnek a tár- gyalását és a mai napon annak a hat Ameriából hazatért embernek a kihallgatására került sor akitől Dumitrescu határlelépé uk idején 35-35 dollár letizetését követelte, mert ellenesetben nem engedni meg nekik a határ átlépését. A szoronga- tot: emberek az összeget természetesen lefizették, de hazaérkezésük után nyomban feljelentést tettek a zsaroló határrendőrök ellen. A nyomozás során a hatóságok szenzációs visszélésnek jöttek a nyo- mára, amelyek telderítése után Dumitrescut letar- tóztatták. A törvénszéki tárgyalás előreláthatólag néhány napig fog tartani.

82 éves menyasszony — 29 éves vö- legény. Washingtonból jelentik: Mrs. Sarah Elisabeth Fray 82 éves gazdag özvegyasszony a napokban esküvőre öltözött ös hűségét a 29 éves Jack Edward Griffithnek, a nowa de norfoiki színház orgonistájának. Griffith asszony az esküvő után fogad a az újságírókat, aki a kö- vetkezőket mond a: — Szeretni lehet csókok és ölelékezések nélkül is. Egy asszonynak leg- tisztább a gyermeke iránt érzett szerelme, ily- n az én érzésem is Jackkal szemben, akit szere- tek és akiről tudom, hogy ő is szeret. Egyedül unalom volt az életm és ezért kellett élet- tarsat keresnem. Griffith ur, az újdonsült férj ezeket mondotta: — Szere em feleségemet, mint ahogy én anyámat szerettem. Remélem, hogy boldogan fogunk élni, csak az irigyek hagyja- nak nyugton.

Az Aradi Textilpar r.-t. Arad, melynek gyártmánya az országban a legnagyobb közkedvelt- ségnek örvendnek, az ország nagyobb városaiban saját fióktelepet állít fel, hogy ezáltal a kereske- dőkkel való közlekedést közvetlenebbé tegye. Ezen akció kapcsán Clujon a Renner-palotában is meg- nyílt a cég fióktelepe, ahol is a cég összes gyárt- mányait, mint szövő- és háziipari fonalak, nyera fehéritett, festett pamutvászon árúk, nyomott kar- tonok és szövetek állandóan raktáron tartatnak és eredeti gyári árakon kerülnek kizárólag viszent- eladók részére eladásra.

Marosvásárhelyi olvasóinkhoz. Porjesz Sándor ur másiányu elfoglaltsága miatt Kohn Mihály ur (Főter 66.) vette át az Uj Kelet keze- lését. A kézbesítésre, hirdetésre és előfizetésre vonatkozólag ő szolgál felvilágosítással. * Purgó enyhe, kellemes hashajtó.

Végetért a t rvénszéki kezelői tanfo- lyam. Szeptember 15-én a kolozsvári törvény- szépen a férfi és női tisztviselők részére egy hahetes kezelői tanfolyam nyílt meg. A tan- folyam az elmúlt hét végén nyert befejezést és e héten már a vizsgák is kezdetüket vették. A tanfolyamra harminc hallgató jelentkezett. Ezek közül a vizsgázató bizottság kettőt vizs- sz utasított, mert iskolai képesítésük nem felelt meg a tanfolyam kívánalmának. A vizsgák szombaton nyerneek befejezést, de már eddig is megállítható, hogy a tanfolyam sokkal si- keresebb eredményei záródott, mint az elmúlt évben, mert amíg az előző évben harminc hall- gató közül tizenhatalca bukta el a vizsgát, az idén a harminc hallgató közül már huszan vizsgázta a bizottság csak három hallgatót tar- talt, akik nem tudtak a követelményeknek megfelelni. A vizsgázató bizottság tagjai: dr. Pop Viktor táblai tanácselnök, dr. Ilea Levis vezető ügyész-helyettes, dr. Kelpner táblabíró, dr. Krisán Parion és dr. Joan Janou.

Inzultáltak egy kolozsvári újságnak. Panteken d-lután felhárom óra-ór merdobbantó támadás érte Győri Ernő jónéü kolozsvári újsá- gíró, A hírlapíró az Erdélyi Borozó című vendég- lőből ment Soulyói Eder Gizella társaságában a főter felé, amikor két katoná megtámadta. A egyik támadó öklevel fejébe vágott, úgy hogy megtáradott végigzuhant a kövezeten. Az új- írónak sikerült felugrania. Ezután támadójan kijelentette, hogy valószínűleg öszetűvezetik val- kivel. „Én Győri Ernő vagyok. — mondotta — a Keleti Újság munkatársa”. Ezt ismételtén hang- sulyozta, de a támadók erre nem is haderitettek és tovább tülegettek. Vá ül is sikerült a meg- támadott újságírónak konli- ba vetnie magát és a rendőrfőispányságra hajtatai. Itt szonnal jelen- tést tett ismeretlen támadói ellen. Győri Ernő ezenkívül bejelentette az esetet a Kisebtségi Új- ságíró Szervezetnél is, amely holnap ebben az ügy- ben eljár a hadtestparancsnokságon és a rendőr- prefektúrán. A támadás órá nem tudjuk, mind- szonál- l határozott- n el kell ítélnük az önbírás- kodásnak ezt a különös módját.

Rendőri hírek Kolozsvárról. Mózes Jó- zsef l p osért tett feljelentést Gyurkovits Fe- renc ellen. — Dr. Neumann Jakob ismeretlen tettesek ellen tett feljelentést, akik lakásáról haterzer lej értékű ruhazemét loptak el. — Dr. Dobai Gábor esalásért tett feljelentést Schwartz Mihály ellen, aki tőle különböző címeken 34 ezer lejűt csalt ki.

* Adóügyben felebbezésekét olosón készít Imperial. Minorita-utca.

Adósok és hitelezők
között fizetési meg egyezéseket közvetít a
RADIO
egyeztetőiroda
Cluj, Strada Regina Maria No 34.
Telefon 630. Postafiók 127.
Engedélyezve: E 112-921
A legnagyobb titoktartás mellett lefolytat ki- egyezéseket belföldi és külföldi hitelezőkkel. Kereskedők és vállalatok forduljanak az egyez- tető irodához bizalommal.
Az iroda szabály- november 2-ikán zata olvasható a **Consum** megjelent 48-ik számában.

KÖZGAZDASÁG

Az Ugir rekompenciációs szerződések kötését sürgeti a keleti szomszédokkal

A nagyiparosok a kormány védelmét kérik a községi adókvetés önkénye ellen. Rendezik az idegen szakmunkások ügyét. Az Ugir bukaresti közgyűlése

(Cluj Kolozsvár október 31. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az UGIR e hó 28-án Bukarestben megtartott ülésén egybehangzóan a nagyiparosok három nagyfontosságú kérdést vitattak meg. Sorrend szerint elsősorban a Creditul Industrial új részvénykibocsátási akciója volt napirenden, amelynek állását Cnerchez elnök ismertette teljes részletességgel. Az elnök rámutatott arra, hogy az új részvénykibocsátás nagy lehetőséget nyújt a gyárpár hitelügyeinek kielégítésére, mert a pénzügyminiszterrel történt megállapodás szerint az állami és egyéb közintézményeknél, főleg pedig a leléti penztörvények által ösztönözött Creditul Industrial részéről igénybe nem vett, fennmaradó kötvények az iparállalatok között, az általuk élvezett kölcsönök arányában lesznek szétosztva. Ekként a Creditul Industrial olyan egymilliórdot kiterjedő összeg fölött fog rendelkezni, mely eddig a forráslomtól el volt vonva, mely összeg korlátozottan fedezte az iparvállalatok hiányosságait. Az új kibocsátású kötvényekre a Creditul Industrial 75-80 százalékos erejéig lombardkölcsönöket fog folyósítani.

A keleti export

A tárgysorozat második pontján Románia keleti szomszédjaival való kereskedelmi összeköttetése szerepelt. Erre vonatkozólag az UGIR központi irodája alaptanulmányokat terjesztett a közgyűlés elé, melynek kapcsán részletes vita indult meg. A vita során megállapított nyert, hogy Románia exportja Törökország és Bulgária felé minimális. A hivatalos statisztikai adatok szerint a jelenlegi Románia exportja felét teszi ki annak az exportmennyiségnek, melyet a háború előtti kis Románia exportált Kelet felé. Megállapította a közgyűlés, hogy az export lecsökkenésének okát Bulgária és Törökország felé az ezen országokban uralkodó nagy penzinségben kell keresni. De egyben hozzájárulnak a lecsökkenéshez ezen országok magas beviteli vámsai, valamint a belföldi nagy kiviteli illetékek is, amelyek a békébeli export legtöbb okait, mint a fát, petróleumot, lisztet, gabonát kivételre lehetlenné tették. Mint konkrét tényt állapította meg a közgyűlés, hogy Törökországot ma Románia helyett — Amerika látja el gabonával. Ezen megállapítások alapján kimondta

a közgyűlés, hogy a Kelet felé megindítandó export kérdését két részre osztja.

Ujabb kiviteli vámredukció szükséges

A kérdés első részének megvilágítására az UGIR vezetősége a pénzügyi kormányfővel tárgyalásokat fogja folytatni, hogy a kiviteli vámtarifák lezárítását a pénzügyi kormányzatnak tovább kell folytatnia azon cikkekre, amelyeket keleti szomszédaink piacain el tudnánk helyezni. Sőt a pénzügyi kormányfőnek haladéktalanul tárgyalókat kell kendeni a szomszédos országok kormányfőivel rekompenciációs külkereskedelmi szerződések megkötésére, amelyre például Törökország délyülmölcseinek Romániában való elhelyezését jobban erős hajlandóság mutat.

Az utolsó második részében az UGIR vezetősége azt a tervet vetette fel, hogy a Kelet felé irányuló exportlehetőségek megteremtésével egyidejűleg, illetve párhuzamosan az UGIR, esetleg a mezőgazdasági érdekképviselettel karöltve, egy szakemberekből álló bizottságot küldjön ki a keleti szomszédországok mezőgazdasági felvevőképeségének tanulmányozására és megállapítására. Ennek a tervnek a felvetése az eddigi tervvel szemben újítást jelent. Manescu konstaninápolyi kereskedelmi tanács tervét, aki ipari muzeum és állandó megvásárlás felállítását javasolta, csak akkor tarja megvalósíthatónak az UGIR ha a jelenlegi akciók előbb közvetlen összeköttetést hoznának létre a török és bolgár kereskedőkkel és a kapcsolatok megteremtése által a keleti piacok felvevőképesége pontos megállapításra nyerne.

A hatósági beavatkozások ellen

Végül a hatóságok vexaturájának elhárításáról tárgyalt az UGIR közgyűlése, mely egyhangúlag megállapította, hogy a hatóságok igen gyakran illegitim módon nyúlnak bele az ipari élet belső ügyeibe.

Először az önkényesen megszabott városi taxák és közterhek kivétele ellen kért a közgyűlés védelmet a kormánytól. Ebben a kérdésben főleg a regáti iparosok szóltak fel. Végül az idegen szakmunkások ellenőrzése körüli mizériákat és visszaéléseket tették szóvá a közgyűlésnek. A közgyűlés megállapította, hogy az idegen szakmunkásokkal szemben jelenleg fennálló ellenőrzési módszer teljességgel tarthatatlan. E kérdés rendezését az UGIR olyannyira fontosnak tartja, hogy a mai nap folyamán sürdős tárgyalásokat kezdett a munkaügyi miniszteriummal. A munkaügyi vezérigazgató kijelentette, hogy sürdösen módosítani fogja az idegen szakmunkások jelentkezési kötelezettségét és azon csekély számú idegen szakmunkásokat, akik a vállalatoknál állandóan dolgoznak, mentesíteni fogja a konroll alól.

A mai valutapiac

A mai napon tovább tartott a lánghaság. Ennek dacára némi vételkedv mutatkozott. Az árfolyamok a következők: Osztrák korona 394-398, magyar korona 420-430, cseh korona 530-535, francia frank 955-977, svájci frank 3450-8460, dollár 17800-17950, angol font 810-815, olasz lira 735-795.

Valutapiac október 31-én

Bukarest. Devizák: Páris 940, Berlin —, London 806, Newyork 178 —, Róma 780, Zürich 3425, Bécs 2525, Prága 532, Budapest —.

Bukarest. Valuták: Napoleon 720 —, márká 4200, leva 130, török lira 98 font sterling 805, francia frank 960, svájci frank 3550, olasz lira 810, drachma 330, dinár 255 —, dollár 17850, lengyel marka 3450, osztrák korona 2600, magyar korona 2350, cseh korona 525.

Zürich nyitás — Zárlat: Berlin 12350-12350, Amsterdam 20475-20475, Newyork 51975-51975, London 235000-235000, Páris 272000-2715, Milánó 225750-225500, Prága 55000-155000, Budapest 68-6800, Belgrád 75250-75250, Bukarest 29250-29250, Varsó 9975-9975, Bécs 7337-7337.

A bányási gabonapiac helyzete. Temevárról jelentik: A bányási gabona- és terménypiac az utóbbi néhány nap alatt az árak, valutánk javulás ellenére is, emelkedést mutat, de ez még korántem jelenti azt, hogy a forralom megeléknklt volna a nagy kereslet okozta az áremelkedést, hanem azt, hogy a termékek még jobban tartják az árakat, mint eddig. A mai gabonapiac az árak métermérsésként ab temevári állomás a következők: Bányási buza 810-820 lej, regáti buza 760-770 lej, régi tengri e yaltalan nires a piaccon, új tengri 350-360 lej, zab (új) 490-500 lej, sórápa nires forgalomban, rozs csak nagyon kevés van s azért métermérsésként 680 ljt kérnek. Korpa csak elvétve kapható és az is tulajgagos áron. Forgalom alig van, ugy a binálatan, mint a keresletben s a bizonyt lanság miatt a piac.

Zsák & Ponyva

Vétel! Eladás! Kőcsőntézet javítóórhely
Albala Izsó Timișoara
11. Piața Traian 2. sz. Sörgőrcim: Albala Timișoara-Fabrik
Interurban telefon 60

HASZNALJON CSAK „DURA” ELEMÉKET!

SUCHARD KAKAO FELÜLMULHATATLAN

Rador No 2341
Katz & Mendel
Cluj, Piața Unirii No 10.
Férfi raglán . . . lej 2650
Férfi öltöny . . . lej 2400
Férfi nadrág . . . lej 850
Férfi raglán . . . lej 2650
Férfi öltöny . . . lej 2400
Férfi nadrág . . . lej 850

HA FINOM CUKORKÁT AKAR, KÉRJEN „MELISSÁ”-T!
Cluj telefon 6-48 és 6-65 (Lloyd 2248) Cluj, telefon 6-48 és 6-65

Szörme és fonalfestés! Ösziruhákat és bármilyen kelmet a legjobban fest és tisztít „KRISTÁLY” KELMEFESTŐ-GYÁR Telefon 500 CLUJ Telefon 500 Szörme és fonalfestés!

ny a mai nap folya-
kezdet a munkagyi
kügyi vezérigazgató
módosítani fogja az
elentkezési kötelezet-
idegen szakmunká-
állandóan dolgoznak
alól.

Arany
ott a lanybaság. Ennek
atkozott. Az ártolya-
korona 394-398, ma-
h korona 530-535,
vái frank 34-50-
0, angol font 810-
31-és
940, Berlin
780, Zürich
Budapest
720-
márka
8 font sterling 805,
ank 35-50, olasz lira
55-
dollár 178 50,
korona 26-00, magyar
50.
lin 123-50-123 50,
Newyork 519 75-
0 00, Páris 2720 00-
00, Prága 550 00-
00, Belgrád 752-50-
92-50, Versó 99-75

ac helyzete. Teme-
bona- és terménypia-
tt az árak, valutánk
tt mutat, de ez még
for. alom megeléknit
ozá az áremelkedést,
még jobban tartják
mai gabonapiacra m-
svári állomás a 6-
820 lej, regáti bna
yatalán ni es a pia-
zab (uj) 490-500
rosz csak nagyon
ánként 650 l-jt kér-
ató és az is tulma-
ny a binálatlan,
t lanság miatt a pi-

onyva
Eladás
máhy
misora
Albala Titusara-Fabior
40

BA
MEKET!

ARD
AO
TATLAN

Á"-T!
48 65 6-65
me és
estés!

még megközelítőleg sem tud fix pontra jutni. Az árakat túlmagasnak tartják a gabonagyereskedők körök is, de ennek dacára is inkább emelkedés várható, mint esés a termelők érthetetlen tartózkodása miatt. A terményfélékben a helyzet hasonló. Vagontételekben métermázsánként ab temesvári állomás a terményfélék ára a következő: Burgonya 255 lej, szemes fehér bab 1125 lej, mák 2800 lej, dió 1500 lej, erdélyi lenese 2200-2300 lej, hagyma 460-370 lej. Borsóra ajánlat nincs, fokhagyma csak nagyon kevés van még ez idő szerint. A kölest 400-420 lejért ajánlják. A cirokmagért kilogramonként 4 lejt kérnek, de a viszonteladók is alig tudnak érte 3 lejt elérni. Óriási differencia mutatkozik a cirokszakállnál.

Ujabb fizetésképtelenségek. Lupényban Russu Todor kereskedő fizetésképtelenséget jelentett. A cég passzívja 112.699 30, ezzel szemben mindössze 28 136.50 lej aktívát mutat ki. Marosvásárhelyen Gross Soma fakereskedő kérte a kényszerrejtési eljárás megindítását maga ellen. A dési törvényszéken Fried Mihály bethleni kereskedő jelentett fizetésképtelenséget.

Ausztriában megrendszabályozzák a bankokat. Bécsből jelentik: Az osztrák nemzeti tanács új ülésszakában egész csomó igen fontos gazdaságpolitikai törvényjavaslatot tárgyal. A legfontosabb ezek között a shilling-egységre való végleges áttérésről szóló javaslat. Az új törvényt a shillingben való számítás nem teszi ugyan kötelezővé, de azt remélik, hogy ezután mindenki shillingben fog számolni. Az osztrák kormány nagymennyiségű ezüst shillinget bocsát forgalomba s oklva azon, hogy az első kibocsátású shillingeket a közönség teaurálta, most sokkal kisebb ezüst tartalma lesz az új shillingnek, mint az első kibocsátásának volt. A bankok megrendszabályozását szolgálja az a javaslat, hogy a bankok a jövőben a náluk elhelyezett letétel semmiképp nem rendelkezhetnek, a feleknek ugyanazokat a papirokat kötelesek visszaadni, aminteket elfogadtak. A betétfelvételhez a jövőben külön pénzügyminiszeri engedély kell, az általános bankkoncesszió nem elégséges. A kormánynak joga van az eddigi bankkoncessziókat revízió alá venni és megvonni. A javaslatok ellen főleg a kis- és középbankok erőlyesen állást foglalnak.

A magyar kormány tarifális szerződéseket köt a szomszédállamokkal. Budapestről jelentik: A kereskedelemügyi minisztériumban hétfőn értekezletet tartottak a Gyáripárosok Országos Szövetsége, a Kereskedelmi Kamara, az OMGE és az OMKE kiküldöttjei. Az értekezleten a Jugoszláviával kötendő tarifális egyezményről folytak tárgyalások, amelyek azonban még nem fejeződtek be. Hír szerint a magyar kormány még ebben az évben tarifális szerződést kíván kötni Csehszlovákiával és Romániával is.

A csődönkívüli kényszerrejtési eljárás módosítása. Megírta az Uj Kelet, hogy a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara ankétot hívott egybe, amelyen a csődönkívüli kényszerrejtési eljárásnak módosítását tárgyalták meg. Az iparkamara ebben az ügyben most beadványt terjesztett az igazságügyi minisztériumhoz, amelyben kéri a csődönkívüli kényszerrejtési eljárásról szóló 1915. évi 4070. M. E. számú rendelet olyirányu módosítást, hogy a kinevezett vagyonszelő ügyvéd mellé minden esetben egy szakemberekből álló bizottság is neveztesse ki, valamint redukáltassék a fizetési határidő, hogy a hitelezők rövidebb időn belül juthassanak követeléseikhez.

NYILTTÉR
E rovatban közöltékért a szerkesztőség semmi nemű felelősséget nem vállal

Tisztelt üzletfeleimnek sz. tudomására hozom, hogy könyvnyomdám Clujon, Piata Unirei (Főter) 20. sz. alá helyeztem át. Egyben tiszteltettel közlöm, hogy henger-csomagoló papírra (cégnomással) rendezkedtem meg és prompt szállítok.

Boros papírkereskedés
Abrahám Victor volt utazóm 1924 október hó 31-vel állásából kilépett, jogosultsága, hogy nevemben üzleteket kössön, összegeket felvehessen és nyagtázhasson, kilépésével megszűnt.

Bíró Andor,
tex:ilnagykereskedő
Cluj

SPORT

Hogyan áll fel a Haggibbor a KKASE ellen. A Haggibbor vezetősége minden lehetőt elkövet a csapat reorganizálására és ezért több vidéken tartózkodó leigazolt játékosát hazahozatja. Így a napokban hazatért Fahn, aki eddig Bakarestben tartózkodott. Vele a Haggibbor csapatára lényegesen megerősödik, különösen, ha tekintetbe vesszük azt is, hogy Ankraut is itt marad, Ankraut ugyanis Bécsbe akart távozni, mert itt állás nélkül volt, most azonban az ékszergyárban munkaalkalomhoz jutott és így ő is Kolozsvárt marad. Nem távozik a Haggibborból Lazarovits sem, akiről az egyik delatáni napilap azt írta volt, hogy Amerikába vándorol. A Haggibbor tehát vasárnap a KKASE ellen a legerősebb összeállításban áll fel és pedig a következőképen: Rosenfeld, Pollák, Lazarovits, Wesel, (Virág) Braun, Klein, Rosenfeld, Farkas, Fahn, Reményi, Ankraut.

A Haggibbor Kiscenevben. A kiscenevi Makkabi egyik vezetőnabere jelenleg Kolozsváron tartózkodik és tárgyalásokat folytat a Haggibborral egy kiscenevi turára vonatkozólag. A legjobb ajánlatokat teszi a Haggibbornak, a tervből azonban aligha lesz valami, mert a játékosok nagy része nem távozhatik el a turát igénybevevő hosszú időre és azonkívül is egyelőre bajnoki mérkőzéseik vannak, azután pedig már nem lehet futballozni.

A Comitetul Central ülése. Dr. Tatár professzor ma Bakarestbe utazott, hogy résztvegyen a Comitetul Central szokásos havi ülésén, amelyen Károly trónörökös fog elnökölni. Az ülés számos fontos kérdést van hivatva megoldani, így többek között ratifikálnia kell a futballközpont határozatát a Jakobi-napra vonatkozólag.

Az ATE Brassóban. Az aradi ATE vasárnap Brassóban játszik a Brasoviával.

Megsemmisített bajnoki mérkőzés. A brassói kerület labdarúgó szakosztálya tárgyalta az MTE óvását, melyet a CFR győzelme ellen emelt és az óvásnak helyt adott. A labdarúgószakosztály Fleischmann CFR játékos jogosulatlan szereplése miatt a mérkőzést megsemmisítette, annak újra játszását rendelve el, s egyben két büntetőpontot vont le a CFR elért pontszámaiból.

A zágrábi válogatott csapat összeállítása Budapest ellen. Zágráb válogatott csapatát következőképen állították össze: Friedrich, Vrbanic, Dasovics, Hitrec, Rapce Götz, Hadik, Paocsik, Polonec, Mantlec, Kvalik. A zágrábiak ma este érkeznek meg Budapestre.

S. Eisenstädter
szücs és szörmeárúház
Mode de Paris
Telefon- szám: 768. **CLUJ** Táviratcim: **MODEPELZ.**
PIAȚA UNIRII No. 12.
szücs és szörmeárúház
szörmeárúház
figyelmébe
Angro osztály:
Calea Victoriei 2. Telef. 724.
Fiók:
Timisoara, Szentgyörgy-tér 1. szám
Telefon: 23-01.
Alba-Iulia, Calea Regele Ferdinand 4.
Rador* No 1329

SZÍNHÁZ-MŰVÉSZET

A MAGYAR SZÍNHÁZ MEVI MŰSORA
Szombat d. u.: Vén gazember. [Mérsékelt helyárrakkal. Sorozatszám: 106.]

Szombat este: Harom grácia. [2-odszor. Premiére helyárrakkal. Napi bérlet 28. szám, B. Sorozatszám 107.]

Vasárnap d. e. 1/210-kor: Férjek iskolája. [Moliére ciklus második előadása. Ligeti Józsefnek és balletnövevényeinek közreműködésével. Mérsékelt helyárrakkal. Sorozatszám: 108.]

Vasárnap d. u. 1/23-kor: Sárga Csikó. [Uj szereposztással. Szentgyörgyi István föllépésével. Mérsékelt helyárrakkal. Sorozatszám 109.]

Vasárnap este 8-kor: Harom grácia. [3-adszor. Premiére helyárrakkal. Bérletszűnetben. Sorozatszám 110.]

Hétfő: Harom grácia. 4-edyszer. Premiére helyárrakkal. Napi bérlet 29. szám. Sorozatsz m: 111.

Kedd: Harom grácia. 5-ödször. Premiére helyárrakkal. Bérletszűnetben. Sorozatszám: 112.

Szerda: Harom grácia. 6-odszor. Premiére helyárrakkal. Bérletszűnetben. Sorozatszám: 113.

MOZGOK MŰSORA
Select-Mozgó. Szombat, november 1. Premier. A kuruzsló. Megrázó drámai színmű, két orvostanhallgató életéből 7 felvonásban, Földes Imre színműve után. Rendezte Kertész Mihály. Főszerepben az ismert kolozsvári művész Várkony Mihály.
Uránia Mozgó Szombat, november 1. Premier! Ilyenek a férjak. Nagy nevetető trágikomédia 7 felvonásban. Főszerepben Harry Liedtke.
Apollo-Mozgó. Szombat, november 1. New-York éjszakái. Szenzációs bűnügyi dráma a New-Yorki apacsok életéből, 10 felvonásban. Főszerepben William Fox.

Lax Hermann, kolozsvári orth. izr. hitk. tisztviselőtársunknak, Lax Frida leányának Friedman Izidor könyvelő ural történet eljegyzése alkalmával szívélyes közlést kívánnak ezuton is
Kolozsvári orth. izr. hitk. tisztviselők

Ne vásároljon addig csillárt, míg Kiszlingtől nem kapott ajánlatot

Uj! Kisiparosok Uj!
butorlerakata
Cuj-Kolozsvár, Calea Regele Ferdinand 63. (volt Ferencz József-ut). Allandóan raktáron modern és olcsó
butorberendezések
T-rv után vállalunk és terveztetünk.

Legjobb harisnya
kapható **Sándor Testvéreknél** CLUJ, Calea Regele Ferdinand [v. Wesselényi-u.] 13. Nagy választékban érkeztek jumper selmek, hárszok, smirna és perzsa fonalak. **Legjobb bevásárlási forrás.** Sirocco 84

Hölgyeim
csak **10** napig
KLEIN SIMON
női kalapgyári lerakata str. Regina Maria (volt Deák Ferenc-utca) 4. szám alatt
50 lejért alakít női filz- és velurkalapokat
Állami, városi, megyei tisztviselőknak a kirakati áratból 10% árengedmény.
Bársony alakítás 24 órán belül 150 lejért készül.
Árjegyzék: Bőr kalapok 250 lejtől
Prima filzkalapok .. 250 lejtől
Bortni tilz 180 lej
Bársony, párisi, bécsi modell 500 lej
Kalapköllékek angro árban!

APRONIRDETÉSEK

1 kiló orf. kóser kővér füstölt birkahús 40 lej. Husfüstölések elvállaltatnak [volt Rudolf-ut 20].

Kettőskönyvitelt, magyar, román és német nyelveket tudó fiatalember azonnali belépéssel állást keres. Megkereséseket "Szorgalom" jellegre a kiadóba kérünk.

uradalmi tej és tejtermékek kaphatók Elek Str. Suluju (Viz-utca) 8.

Str. Julia Maniu 7.

Vámörölmalom 3 pár 42" kő és szita, 55 HP drezdai szivógázmotor, szobás lakás, melléképületekkel, jó vidékkel, elfogadható árban eladó. Rotschild Izidor, Cepen, p. u. Násaud. 8046

Nyelvtanuláshoz segéd-könyveket, szótárakat előnyös árban szállít az Új Kelet könyvostálya. Kérjen árajánlatot.

Keresek azonban ma- gyarul gyors és gépmi tudó férfi vagy női segéd- munkaerőt. Román vagy német nyelvismeret előny. Grosz Lajos Poieni de sub munte. Judetul Maramures 8062

Hölgyek figyelmébe!

Mindenemü modern hajmunkák, tambourir választék, kizárólag elsőrendű anyagok készítmény. L'Oreal-Henné minden színben kapható. Megrendelést vidékre is eszközök. Vágott hajat kicsinyben és nagyban veszek. — **Mussa Gyula Cluj** Str. Memorandului 10

Könyvszákségiet az Új Kelet könyvostálya- nál fedezze! Bárhol meg- jelent könyvek beszerzését vállaljuk.

Két fiatalember, vagy felsőbb oszt. diák kosztot, lakást kaphat Egyetem-u. 5., ajtó 3.

2 egyetemi hallgató, román nyelv, hegedű és középiskolai tantárgyak tanítását vállalja lakás el- lenében. Cim a kiadóban. 8058

Tüzelőanyag mázsán- kint 10 lejért kapható Goldstein és fiai olajgyár- nál, Állatvásártór. 8064

Ételolaj

minden mennyiségben és olcsón beszerezhető a **Goldstein és Fiai olajgyárnál**

Rudolf Mosse Rt. 4130

Lassenco

Transporturi Internationale Cluj-Kolozsvár, Piața Unirii 32., I. emelet

néven új szállító-cég alakult a Carol Lassen-cég eddigi cégvezetőjének, J. Delacher urnak vezetése alatt. Mint a német és osztrák „Lassen & Co” kon- cern affiliált vállalatának, módunkban áll a legjobb és leggyorsabb kiszolgálást garantálni és a reánk- bízott szállítványokat üzletfeleink legteljesebb meg- elégedésére lebonyolítani. Mint nemzetközi szállító cég különösen felhívjuk a kereskedővilág figyelmét gyors gyűjtőforgalmunkra:

Berlin—Cluj (Kolozsvár) Brunn—Cluj (Kolozsvár) Bodenbach—Cluj (Kolozsvár) Triest—Cluj (Kolozsvár)

Díjtétel kérdésében mindig készséggel szolgálunk felvilágosítással.

Izrael & Co.

szücs és szőrmedivatáruháza Cluj, Calea Victoriei No 2.

Tekintse meg szőrmedivat újdonságainkat!

Fundák, boák, nappa bőrkabátok és gyermekbundákban nagy választék.

Személyposta — Gőzhajók

Havre és Szt.-Nazaire-ból **Cuba és Mexiko** New-York és Canada-ba.

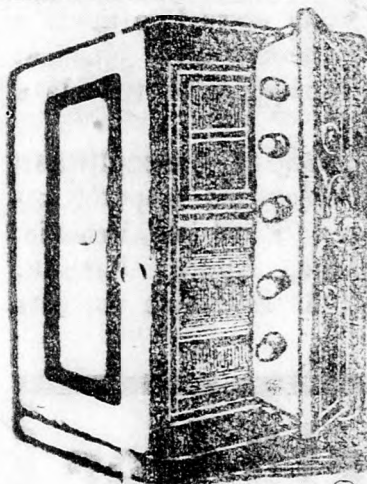
Felvilágosítások és jegyek: „SARNIA”-nál **București, Pasajul Comedia**

Írógépek

„ROYAL”- „STOEWER” „MEREDES”- „ERIKA”

Állandóan raktáron. — Mindenemü gépekkel legolcsóbb beszerzési forrása. **Speciális javító műhely!** Javításokért garanciát vállal

Finkler Antal Cluj Irógépvállalat, Calea Regele Ferdinand, (a nagy vashíd mellett)

Fabrică de case de bani **Geldschrank-Fabrik** Pénzszekrénygyár **Jakabfi & Co** TIMIȘOARA Str. Timotei Cip. (Batányi-u.) 3 Telefon 12-66

Képviseleteink és mintaraktárak Clujon Arthur Leovy & Co. szállítók, Oradea-Mare, „Stabil” gé- perkat Nagyplac, — Satu-Mare Em. Weiss Söhne szállítók, — Aradon Arnold Pofák szállítók.

Zsák

Zsinog **AVAS DEZSÓ** TIMIȘOARA **Kölsi**

CLUJ, STR. AVRAM JANCU (volt Petőfi-u. 3) Telefon: 4-82.

Gyárt: evőeszközöket, szervizeket, dísztárgya- kat stb. Csak viszonteladók! Ezüstöt (törme- léket is) a legmagasabb napiáron vesz. Ugyanott tanulólányok felvétetnek.

Pályázat

Miután legutóbbi pályázatunkban meghirdetett három állás közül eddig csak egy lett be- öltve, ezúttal ismét felhívjuk mindazon שוחט ובורק pályázókra — akár nem — hogy küldjék be hitközségi irodánkba (Str. Monastirei No 2.) legkésőbb e hó végéig pályázatukat בקבלה és egyéb כתב máso- latokkal együtt.

Pályázhat minden שוחט ובורק מוכרים ות"ה aki a helybeli lényegesen nagy שחיטה bővel- ményeinek eleget tenni képes. Kiváló בקבלה előnyben részesül.

Oradea-Mare, 5685 Chesvan hó 1-én.

Kirsch Henrik, hitk. fejtgy 6.

Nussbaum Samuel, hitk. elnök.

Fürdőkádak
fürdőhengerek
fayencemosdók
closettek
vizeztartályok
closett ülésdeszkák
armatúrák

Az összes viz- és villanyfelszerelési anyagok raktára.

Electrohidro

Cluj, Cal. Reg. Ferdinand 65 (A sigurantaival szemben) Telefon 2-14

Zománcozott bádog és öntött vas-edények,

porcellán és üveg-edények nagy választékban. **Táblaüveg és ablaküvegezés** a legolcsóbb napi árártan. R. Mosse Rt. 4060

S. R. Piringer Cluj, Calea Reg. Ferdinand (Ferenc J.-ut) 65

Rudolf Mosse Rt. 8051

Aradi Textilipar Rt.

Arad

eluji lerakata

Strada General Neculcea No 2. (v. Korniss-u.)

Nov. 1-én megnyilik.

Raktáron tart:

nyers, fehérített és festett pamutvásznakat, nyomott kartonok és szövetek, szövő és háziipari fonalakat.

Eladás:

csak viszonteladusítóknak.

Telefon 633.

Telefon 633.